

Nr 75.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt; given Stockholms slott den 6 februari 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva, att riksbanken må för tiden till den 1 mars 1921 begagna den i 6 § andra stycket av lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 omnämnda rätten att utgiva sedlar till ett belopp av högst etthundra-tjugufem miljoner kronor utöver vad som finnes angivet i första stycket av samma paragraf.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 februari 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärenden HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde:

Jag anhåller att få anmäla en från herrar fullmäktige i riksbanken inkommen skrivelse rörande frågan om riksbankens sedelutgivningsrätt. Innan jag ingår på skrivelsens innehåll, torde jag få redogöra för tillkomsten av gällande bestämmelser i ämnet.

De bestämmelser rörande omfattningen av riksbankens sedelutgivningsrätt, vilka ägde tillämpning vid krigsutbrottet 1914, äro att återfinna i 6, 7 och 8 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 (nr 27), sådana dessa paragrafer lydde enligt lag den 4 juni 1913 (nr 107).

I 6 § stadgades sålunda, att riksbanken ägde utgiva sedlar till det belopp, som motsvarades av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa, så beräknad som i 8 § sades, samt därutöver till ett belopp av etthundratjugufem miljoner kronor. I 7 § föreskrevs, att

riksbankens utelöpande sedlar skulle till den del de överstego bankens metalliska kassa motsvaras av vissa närmare angivna tillgångar. Slutligen meddelades, såsom redan blivit antytt, i 8 § föreskrift om huru bankens metalliska kassa skulle beräknas.

Genom proposition den 21 augusti 1914, nr 273, förelade Kungl. Maj:t 1914 års senare riksdag förslag till lag om ändrad lydelse av 5—7 §§ i lagen för Sveriges riksbank. Enligt detta förslag skulle, såvitt nu är i fråga, till 6 § läggas ett nytt stycke av följande lydelse:

»Om sådant till följd av krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må Konungen och riksdagen samfällt eller, om riksdagen ej är samlad, Konungen efter framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst etthundratjufem miljoner kronor; åliggande det fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits».

Till grund för berörda förslag låg en av fullmäktige i riksbanken i ärendet gjord framställning, däri fullmäktige — under erinran att riksbankens sedelreserv hastigt gått ned vid tiden för krigsutbrottet — framhöllo, hurusom det för en snabb avveckling av den dåvarande krisen med minsta möjliga svårigheter och förluster vore nödvändigt, att riksbankens sedelutgivningsförmåga ägde sådan elasticitet, att alla berättigade anspråk, som från bank- och affärsvärlden ställdes på riksbanken, kunde tillfredsställas.

Riksdagen gjorde för sin del sådan ändring i det riksdagen förelagda förslaget, att Konungens rätt att på framställning av fullmäktige i riksbanken besluta om ökad sedelutgivning skulle gälla allenast till den 15 januari 1915.

Den 31 augusti 1914 utfärdades därefter i överensstämmelse med riksdagens beslut lag (nr 176) angående ändrad lydelse av 5—7 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Under våren 1915 inkommo emellertid fullmäktige i riksbanken med framställning därom, att de före den 15 januari 1915 gällande bestämmelserna, som möjliggjorde en tillfällig utvidgning av sedelutgivningsrätten, måtte få gälla jämväl för tiden från avslutandet av det då pågående riksmötet och till nästa riksdags början. Till stöd härför anförde fullmäktige bland annat:

Ehuru den extra sedelutgivningsrätt av intill etthundratjufem miljoner kronor, som under angivna förutsättningar medgivits riksbanken enligt sista stycket i 6 § av riksbankslagen, ännu icke kommit till

användning och ehuru fullmäktige hölle före, att samma sedelutgivningsrätt sannolikt icke heller under den närmaste tiden skulle behöva anlitas, så vida icke oförutsedda händelser mellankomme, ansåge fullmäktige dock, att försiktigheten bjöde, att möjligheten att begagna ifrågasvarande extra sedelutgivningsrätt hölles öppen, så länge dåvarande ovissa och oberäkneliga förhållanden rådde, och oberoende av om riksdagen vore samlad eller icke. De skäl, som i fullmäktiges förra skrivelse anförts för införande av den ökade sedelutgivningsrätten, talade enligt deras förmenande med oförminskad styrka för samma sedelutgivningsrätts bibehållande även under tiden efter det den samlade riksdagen åtskilts.

Inom finansdepartementet utarbetades i anledning härav vissa författningsförslag, enligt vilka, såvitt nu är i fråga, skulle

dels till 6 § i lagen för Sveriges riksbank läggas ett stycke av följande lydelse:

Om sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas ondgängligen nödigt, må Konungen och riksdagen samfällt medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst etthundratjugufem miljoner kronor: åliggande det fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.

dels ock utfärdas en särskild lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt; varande detta lagförslag av följande lydelse:

Om sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas ondgängligen nödigt, må Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av högst etthundratjugufem miljoner kronor utöver de belopp, som finnas angivna i 6 § första stycket av lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897; åliggande det fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.

Denna lag träder i kraft från och med dagen efter den, då nu församlade riksdag avslutats, och gäller till dess ny riksdag sammanträder.

Dessa författningsförslag förelades genom proposition den 30 april 1915, nr 191, 1915 års riksdag, som godkände förslagen i nu ifrågasvarande delar.

Författningar i ämnet i överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdades den 25 maj 1915 (nr 134 och 136).

Den 15 maj 1918 inkommo fullmäktige i riksbanken till finans-

departementet med en skrivelse, däri de *dels* hemställde om medgivande att begagna den i 6 § 2 stycket av lagen för Sveriges riksbank omförmälda extra sedelutgivningsrätt, *dels ock* på anförda skäl föreslogo, att genom en tillfällig lag måtte förordnas, att Konungen finge på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret under tiden till den 15 januari 1919 medgiva riksbanken rätt att utgiva ytterligare etthundratjugufem miljoner kronor sedlar.

I anledning av vad fullmäktige sålunda hemställt, föreslog Kungl. Maj:t genom en den 21 maj 1918 dagtecknad proposition, nr 450, 1918 års lagtima riksdag *dels* antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt, *dels ock* medgiva, att riksbanken finge begagna den i 6 § 2 stycket av lagen för Sveriges riksbank omnämnda rätten att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst 125,000,000 kronor.

Üti skrivelse den 14 juni 1918, nr 409, meddelade riksdagen, att riksdagen *dels* medgivit, att riksbanken finge för tiden till den 1 mars 1919 begagna den i 6 § andra stycket av lagen för Sveriges riksbank omnämnda rätten att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst etthundratjugufem miljoner kronor, *dels ock* med en mindre jämkning antagit det framlagda förslaget till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt.

I överensstämmelse med riksdagens beslut medgav Kungl. Maj:t i skrivelse den 20 juni 1918 riksbanken att för tiden till den 1 mars 1919 begagna den i 6 § andra stycket av lagen för Sveriges riksbank omförmälda sedelutgivningsrätt, varjämte Kungl. Maj:t, likaledes den 20 juni 1918, utfärdade lag (nr 479) angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt; varande nämnda lag av följande lydelse:

Om sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken rätt att utgiva sedlar till ett belopp av högst etthundratjugufem miljoner kronor utöver de belopp, som finnas angivna i 6 § av lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, sådant nämnda lagrum lyder enligt lag den 25 maj 1915; åliggande det fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då densamma, enligt därå med-

delad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, samt gäller till dess ny riksdag sammanträder.

Sedan nämnda lag upphört att gälla i och med det, att urtima riksdag sammanträdde under hösten 1918, avlät Kungl. Maj:t, efter framställning av fullmäktige i riksbanken, den 22 november 1918 till urtima riksdagen en proposition, nr 35, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt, vilket förslag var av enahanda lydelse som lagen den 20 juni 1918 och avsett att gälla till dess ny riksdag åter sammanträdde.

Propositionen blev av urtima riksdagen, enligt meddelande i dess skrivelse nr 31, bifallen och utfärdades författning i ämnet den 20 december 1918 (nr 981).

Genom beslut samma den 20 december medgav Kungl. Maj:t riksbanken rätt att utgiva sedlar till ett belopp av högst 125,000,000 kronor utöver de belopp, som funnes angivna i 6 § av lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, sådant nämnda lagrum lydde enligt lagen den 25 maj 1915.

I skrivelse den 4 februari 1919 anhöllo fullmäktige i riksbanken, att Kungl. Maj:t ville genom proposition till riksdagen utverka medgivande åt riksbanken att begagna den i 6 § andra stycket riksbankslagen omförmälda sedelutgivningsrätten under ytterligare ett år.

Med bifall härtill avlät Kungl. Maj:t den 7 februari 1919 proposition, nr 79, i ämnet till riksdagen.

Riksdagen anmälde i skrivelse den 26 i sistnämnda månad, nr 31, att propositionen bifallits, varefter Kungl. Maj:t genom beslut den 28 i samma månad medgav riksbanken att för tiden till den 1 mars 1920 begagna ifrågavarande sedelutgivningsrätt.

På framställning av fullmäktige i riksbanken förelade Kungl. Maj:t vidare med proposition den 11 mars 1919, nr 240, riksdagen förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt, vilket förslag var av enahanda innehåll som ovannämnda lag den 20 december 1918. Den föreslagna lagen var avsedd att gälla intill dess tjugu dagar förflutit efter det ny riksdag sammanträtt.

Sedan riksdagen i skrivelse den 29 mars 1919, nr 73, anmält, att sistberörda förslag med viss mindre ändring av riksdagen antagits, utfärdade Kungl. Maj:t den 31 mars 1919, i överensstämmelse med riksdagens beslut, lag (nr 119) i ämnet.

Då denna lag endast skulle gälla intill dess tjugu dagar förflutit efter det ny riksdag sammanträtt, förlorade densamma sin giltighet

sedan nämnda tid förflutit från det 1919 års urtima riksdag sammanträdde. Någon förnyelse av bestämmelserna i samma lag har därefter icke funnits av behovet påkallad.

Vad åter angår den i 6 § andra stycket riksbankslagen omför-
mällda sedelutgivningsrätt, hava fullmäktige i riksbanken uti sin härovan
först berörda skrivelse, vilken är dagtecknad den 5 innevarande februari,
anfört följande: Beloppet av utelöpande sedlar hade under tiden från
den 31 december 1919 till den 24 januari 1920 visat en stadig och be-
tydande tillbakagång med i runt tal 96 miljoner kronor, men enligt
veckorapporten av den 31 januari 1920 hade sedelcirkulationen ånyo
ökats med 41 miljoner kronor, varefter sedelreserven uppgick till 120
miljoner kronor. En del av den nu ifrågavarande sedelutgivningsrätten
vore alltså sistnämnda dag tagen i anspråk. Då härtill komme, att en
betydande ökning av sedelcirkulationen vore att vänta vid utgången av
mars månad 1920, vore riksbanken fortfarande i behov av denna sedel-
utgivningsrätt till belopp av 125 miljoner kronor, och hemställde full-
mäktige följaktligen, att Kungl. Maj:t ville genom proposition till riks-
dagen utverka medgivande åt riksbanken att begagna samma sedelut-
givningsrätt under ytterligare ett år eller till den 1 mars 1921.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka lämnats tillfälle att yttra
sig i ärendet, tillstyrka bankofullmäktiges framställning.

På de av fullmäktige i riksbanken anförda grunder anser jag mig
böra förorda, att det av dem äskade medgivandet lämnas. Jag hem-
ställer fördenskull, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, att
riksbanken må för tiden till den 1 mars 1921 begagna den i 6 § andra
stycket av lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 omnämnda
rätten att utgiva sedlar till ett belopp av högst etthundratjugufem miljoner
kronor utöver vad som är medgivet i första stycket av samma paragraf.

*Departements-
chefen.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter bi-
trädde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen
lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas propo-
sition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll
utvisar.

Ur protokollet:
Nils Hellenius.